

MORAVSKÁ HUDEBNÍ STOPA

Starobrněnská hudební historie ve stopách Karla IV.

Brněnský filharmonický sbor Beseda brněnská (Bfs Bb) si na večer 12. října 2016 pro Baziliku Nanebevzetí Panny Marie na Starém Brně připravil koncert pod názvem MORAVSKÁ HUDEBNÍ STOPA. V rámci 3. ročníku projektu, věnovanému významným kulturním akcím, byl koncert malým zastavením nad starobrněnskou historií a nad brněnskou stopou císaře Karla IV., kterého si v letošním roce připomínáme jubilejním 700-stým výročí jeho narození. Karel IV. je sice známý jako nejvýznamnější středověký panovník, ale méně známá je jeho věcná péče o Moravu, která mu pomáhala být silným a moudrým panovníkem. Šestnáct let byl moravským markrabětem. Po jeho korunovaci Moravu nadále spravoval rod Lucemburků, neboť do funkce moravského markraběte nastoupil Karlův bratr Jan Jindřich a poté jeho syn Jošt Lucemburský. S jejich jmény je spojen hrad Veveří. Stopy Lucemburků i Karla IV. vedou na Staré Brno k Bazilice Nanebevzetí Panny Marie, jako významným místem pojmím se ke středověké historii. Počátky Baziliky sahají do první poloviny 14. století, kdy česká a polská královna Eliška Rejčka, vdova po králích Václavu II. a Rudolfu Habsburském, u farního kostela na Starém Brně nechala zbudovat nový gotický chrám, jehož půdorys je ve tvaru kříže. Roku 1323 zde založila také cisterciánský klášter a po své smrti v roce 1335 byla pod oltářem sv. Kříže pochována. Bazilika skrývá věhlasný deskový obraz Madony Svatotomské, darovaný Karlem IV. Dnes je toto uctívané umělecké dílo uloženo v bazilice na hlavním stříbrném oltáři. Málokdo ví, že Karel IV. dal do spony na prsou ikony vsadit relikvii ze závoje Panny Marie, potřísněného Kristovou krví.

Letošní MORAVSKÁ HUDEBNÍ STOPA hudbou a mluveným slovem oslavovala nejen českého krále a římského císaře Karla IV., ale též symbolizovala duchovní vyspělost českých zemí v dílech **Antonína Dvořáka, Leoše Janáčka a Miroslava Příhody**. Z Dvořákových děl zazněla duchovní píseň *Hospodine pomiluj ny* a kantáta *Te Deum*. Jak krásné bylo zaposlouchat se také do Janáčkovy *Otčenáše* a do méně známé *Příhodovy Staroslověnské mše*.

Hospodine, pomiluj ny je známá jako jedna z nejstarších českých duchovních písní. Vznikla na přelomu 10. a 11. století a jedná se o chorál jednoduché formy. Prapůvod skladby lze vidět ještě v odkazu cyrilometodějského působení. Její definitivní verze vznikla v době, kdy staroslověnština zápasila s latinou a přijímala do sebe české prvky. Píseň byla zpívána i mimo kostel, zejména při slavnostních příležitostech. Karel IV. ji zařadil do korunovačního řádu. Dvořák tuto skladbu upravil do podoby slavnostního pochodu a závěrečné grandiózní fugy v třetí části oratoria *Svatá Ludmila*.

Tak jako při mších, kdy se zpívaly antifony, dnes více jak 700 let staré liturgické texty a melodie veršů vyňatých z písma, tak se po ráznějším chorálu něžně nesly chrámovým prostorem antifony v podání Komorního sboru baziliky pod vedením Stanislava Boldižára.

Byly to **Mariánské antifony** z velmi ceněného antifonáře již zmíněné královny Elišky Rejčky: *Hodie nata est Maria; Sancta Maria; Assumpta est; Ave Maria; Hodie Virgo Maria*.

Než podle programu koncertu přišel na řadu sborem milovaný Janáčkův *Otčenáš*, Bfs Bb společně s orchestrem katedrály sv. Petra a Pavla představil posluchačům Staroslověnskou mši (op. 30) od Miroslava Příhody. Se Starým Brnem byl Miroslav Příhoda spojován zejména po roce 1945, kdy se v Bazilice Nanebevzetí Panny Marie stal ředitelem kůru. Dílo prozrazuje inspiraci Janáčkovou hudbou a potvrzuje, že Příhoda může být považován za jeho důstojného nástupce.

Také Leoš Janáček byl se starobrněnským klášterem úzce spjat. Jako fundatista vstoupil do tohoto kláštera a díky augustiniánské nadaci se mu dostalo hudebního i gymnaziálního vzdělání, jakož i vstupu do brněnského kulturního života. **Otčenáš** od Leoše Janáčka je více jako modlitba obsahující prosby či žádosti k Bohu, které vyjadřují základní potřeby člověka. Je zřejmé, že v kantátě pro tenor, smíšený sbor, harfu a varhany Janáček sice přesunul těžiště svého pojetí i hudby od Boha k člověku, k lidem, ale zůstává přesvědčen, že před zrakem Boha se odvíjely a odvíjejí dějiny národů světa i naší země. Jsme vděční za významné postavy dávné minulosti, v jejichž životě a vládě se projevovala moudrost, síla a odvaha, tak jak tomu bylo i v případě českého krále a římského císaře Karla IV.

Závěrečná skladba **Te Deum**, op. 103 Antonína Dvořáka byla oslavnou tečkou a poděkováním za to, jak přispěl Karel IV. k rozvoji hospodářského, duchovního a kulturního života v Českých zemích. Poděkováním za to, že Moravu podporoval, i když se Morava pochopitelně počtem a honosností staveb Praze a potažmo Čechám nemůže rovnat. Te Deum je krásná vokálně-instrumentální skladba na latinský text známého duchovního hymnu „Te Deum laudamus“ (Tebe Bože chválíme) pro sopránové a barytonové sólo, sbor a orchestr. Jako sólisté vystoupili Andrea Široká (soprán), Petr Levíček (tenor), David Szendiuch (basbaryton). Na harfu zahrála Alžběta Horská a na varhany Petra Anderlová. Celý koncert řídil Petr Kolař a slovem ho doprovázel Jaromír Brych. Poděkování za finanční podporu letošní akce Moravské stopy míří k Jihomoravskému kraji, statutárnímu městu Brnu a Brno-středu. Za vstřícnost, ochotu a možnost provedení koncertu patří velké poděkování i bratřím augustiniánům při Bazilice Nanebevzetí Panny Marie na Starém Brně.

Co na závěr? Karel IV. byl státníkem zcela ojedinělého rozhledu a diplomatických schopností, k čemuž mu pomáhala i znalost pěti světových jazyků. Zasluky Karla IV sahají nejen do Českých zemí, ale do celé Evropy. Jsme rádi, že jsme si jako nositelé a dědicové jeho odkazu mohli jeho osobnost připomenout právě tímto koncertem.

Brno, říjen 2016

Libuše Trnková

